

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 20/2021-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom prof. JUDr. Jánom Klučkom, CSc., Ku Potoku 4, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 37 C 35/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 37 C 35/2017 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 37 C 35/2017 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **1 500 eur**, ktoré **j e** mu Okresný súd Košice II **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Košice II **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania vo výške **567,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a jeho argumentácia

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 9. novembra 2020 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhuje prikázať všeobecnému súdu konať, priznať mu finančné zadostučinenie vo výške 3 500 eur a trovy konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva, že sťažovateľ vystupuje v procesnom postavení žalobcu v konaní o náhradu nemajetkovej ujmy z titulu porušenia práva Európskej únie Slovenskou republikou, ktorú si uplatňuje proti Slovenskej republike, v mene ktorej koná Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, vo výške 3 687,13 eur s príslušenstvom. Konanie začalo podaním žaloby na Okresnom súde Košice II (ďalej len „okresný súd“) 26. júna 2017 a pôvodne bolo vedené pod sp. zn. 41 Cpr 46/2017. Bezprostredne po podaní žaloby zákonná sudkyňa, ktorej bola vec pridelená, požiadala predsedu okresného súdu o prevedenie súdneho spisu do „C“ agendy. Uvedeným prevedením došlo k zmene pôvodnej spisovej značky na sp. zn. 37 C 35/2017 a k zmene zákonného sudcu. Od daného momentu bol okresný súd vo veci bezdôvodne nečinný do takej miery, že ani takmer po tri a pol roku od podania žaloby nemá sťažovateľ k dispozícii právoplatné rozhodnutie vo veci, navyše vec nebola dosiaľ prejednaná ani na jedinom pojednávaní. Nečinnosťou okresného súdu tak dochádza k vzniku zbytočných prietáhov v konaní, pričom právna neistota sťažovateľa neustále trvá.

3. Namietané konanie nie je podľa názoru sťažovateľa poznačené právnou ani faktickou zložitou, aj keď predmet sporu je do určitej miery špecifický (vzhľadom na uplatnený nárok žalobcu z titulu porušenia únievého práva) a možno vnímať prípadnú zložitou právneho posúdenia veci. Zároveň je nevyhnutné uviesť, že konajúci sudca sa otázkou uplatneného nároku dosiaľ vôbec nezaoberal. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa ako strany konania, sťažovateľ zastáva názor, že nijakým spôsobom neprispel k dĺžke konania. Z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v priebehu namietaného konania je podľa sťažovateľa jednoznačné, že nedôvodné prietahy spôsobil jedine konajúci súd.

4. Z uvedeného sťažovateľ vyvodzuje, že boli porušené jeho práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

5. Ústavná sťažnosť sťažovateľa bola prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 20/2021 z 19. januára 2021.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že k prietahom v dotknutom konaní došlo v období po zaplatení súdneho poplatku za návrh, teda od 30. októbra 2017 do 3. februára 2020, keď bol sťažovateľ vyzvaný na odstránenie väd podania – formuláciu žalobného petitu. Okresný súd poukázal najmä na personálnu poddimenzovanosť, nedostatočné materiálne a priestorové vybavenie, množstvo rozličnej agendy, ktorú okresný súd vybavuje, počet reštančných vecí, ako aj aktuálnu pandemickú situáciu, ktoré objektívne viedli k nemožnosti vybavovať veci plynulo a v primeraných lehotách. Súčasťou vyjadrenia okresného súdu bolo aj stanovisko zákonného sudcu, ktorý sa za vzniknuté prietahy ospravedlnil, poukazujúc najmä na svoju pracovnú vyťaženosť.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že vymedzenie konkrétneho časového úseku existencie prietahov okresným súdom nie je exaktné. Jednoduché procesné úkony, ktoré okresný súd vykonal v priebehu roka 2020 (poučenie o procesných právach a doručovanie písomností stranám sporu na vyjadrenie), nemožno podľa názoru sťažovateľa považovať za úkony smerujúce k rozhodnutiu vo veci samej. Od podania žaloby okresný súd po takmer 3 rokoch začal vykonávať procesné úkony zamerané na prípravu pojednávania, ktoré však nebolo nariadené počas ďalšieho jedného roka. Prvé pojednávanie vo veci je podľa vyjadrenia zákonného sudcu nariadené aktuálne na 12. apríl 2021, ktorého reálne uskutočnenie je otáznе vzhľadom na celospoločenskú mimoriadnu situáciu spojenú s ochorením COVID-19 a opatreniami prijatými v rámci organizácie súdnych pojednávanií. K argumentácii okresného súdu sťažovateľ uviedol, že nedostatočné personálne obsadenie súdu a neprimerané zaťaženie súdu pri vybavovaní agendy nepredstavuje dôvody, ktoré by mohli byť interpretované inak než technické a organizačné problémy. Tie však nemôžu ísť na ťarchu sťažovateľa. Sťažovateľ súhlasil, aby ústavný súd upustil od ústneho prejednávania ústavnej sťažnosti a uplatnil si náhradu trov konania v celkovej výške 567,28 eur za 3 úkony právnej služby.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením označených práv je založená na jeho tvrdení o nečinnosti okresného súdu, ktorý začal vykonávať úkony spojené s prípravou prejednávania veci po uplynutí viac ako troch rokov od podania žaloby.

9. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach, v ktorých sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej je účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne

až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

10. Súdne konanie je potrebné viesť rýchlo, účelne a bez prietáhov. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v každom súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 96/2019).

11. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07).

13. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd, vychádzajúc z obsahu súdneho spisu a postupu okresného súdu v predmetnom konaní, konštatuje, že právna a ani faktická náročnosť neboli príčinou doterajšej dĺžky konania, pretože okresný súd v období od podania žaloby do podania ústavnej sťažnosti nenariadil ani jeden termín pojednávania smerujúci k meritórnemu prerokovaniu a rozhodnutiu, teda zložitost' veci nie je možné posúdiť.

14. Pokiaľ ide o kritérium správania sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ sa nepričinil o predĺženie napadnutého konania, i keď podal žalobný návrh obsahujúci nedostatok, ktorý ale na výzvu okresného súdu bezodkladne odstránil.

15. V súvislosti s hodnotením samotného postupu okresného súdu ako tretieho kritéria ústavný súd konštatuje, že jeho postup v napadnutom konaní bol poznačený úplnou nečinnosťou od 30. októbra 2017, keď sťažovateľ zaplatil súdny poplatok, do 20. mája 2020, keď bola žaloba doručená žalovanému na vyjadrenie, teda v trvaní 30 mesiacov. V ďalšom období okresný súd vykonával procesné úkony súvisiace so vzájomným doručovaním vyjadrení procesných strán a prvý termín pojednávania nariadil až na 12. apríl 2021, teda po takmer 4 rokoch od podania žaloby. Postup okresného súdu v napadnutom konaní tak možno podľa ústavného súdu považovať za taký, ktorý nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Vo vzťahu k argumentácii okresného súdu, ktorý vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti poukázal na objektívne okolnosti týkajúce sa okresného súdu a spôsobujúce nemožnosť konať plynulo, ústavný súd uvádza, že v podobných súvislostiach už viackrát vyslovil (pozri napr. I. ÚS 23/03), že nedostatočné personálne obsadenie súdu a nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohli len dočasne ospravedlniť vzniknuté

prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa na ten účel prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie veci, a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných prieťahov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu strán konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (pozri napr. I. ÚS 119/03).

17. Okrem uvedeného ústavný súd poukazuje na to, že pri posudzovaní toho, či bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, posudzuje postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu (resp. zamestnanca súdu) vybavujúceho danú vec. Aj za konanie konkrétneho sudcu, resp. zamestnanca súdu totiž (v kontexte požiadavky reálneho naplnenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy) nesie v konečnom dôsledku zodpovednosť príslušný súd ako orgán verejnej moci, ktorého povinnosťou bolo poskytnúť účastníkom (stranám) konania účinnú súdnu ochranu.

18. Ústavný súd vzal pri posudzovaní postupu okresného súdu do úvahy aj všeobecne známu skutočnosť, že mimoriadne opatrenia proti šíreniu ochorenia COVID-19 ovplyvnili aj riadnu činnosť všeobecných súdov v priebehu prevažnej časti roku 2020, avšak obdobie nečinnosti okresného súdu vo veci sťažovateľa sa vzťahovalo na obdobie predchádzajúce tejto mimoriadnej situácii.

19. Ústavný súd dospel na základe uvedeného k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'účinenia

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

21. Ústavný súd v nadväznosti na svoje zistenia prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

23. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

24. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 3 500 eur, čo odôvodňuje charakterom konania (uplatnenie nemajetkovej ujmy z dôvodu zásahu do osobnostných práv sťažovateľa), okolnosťami daného prípadu, ako aj skutočnosťou, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou.

25. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení výšky primeraného zadosťučinenia zohľadnil ústavný súd svoju stabilnú judikatúru (napr. IV. ÚS 535/2013, I. ÚS 582/2015, I. ÚS 54/2016, I. ÚS 611/2017, IV. ÚS 21/2018, IV. ÚS 63/2020, IV. ÚS 109/2020, IV. ÚS 287/2020, IV. ÚS 313/2020), ako aj skutočnosť, že sťažovateľ mohol pocitovať právnu neistotu spôsobenú prietahovým postupom okresného súdu. Ústavný súd dospel vzhľadom na uvedené k záveru, že primerané finančné zadosťučinenie v tejto veci predstavuje sumu 1 500 eur (bod 3 výroku tohto nálezu). Vo zvyšnej časti návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia ústavný súd nevyhovел (bod 5 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

26. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 567,28 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 13 ods. 2). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je v sume 177 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,62 eur, základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je v sume 181,18 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 10,87 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2020 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) a jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 (vyjadrenie k stanovisku okresného súdu), čo predstavuje výslednú sumu (bod 4 výroku tohto nálezu).

27. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2021

Libor Duľa
predseda senátu